

Sprekers tijdens de opening op 15 mei 2011:

De spannende doorkijkjes van Nico Boink in een dichtgeslibde stad.
Janna van Veen.

Deze tentoonstelling heeft als titel de Permeabele stad. Permeabel betekent doorlaatbaar, doordringbaar. Je kunt ook zeggen transparant, poreus. Wanneer je de foto's op deze tentoonstelling bekijkt zie je inderdaad veel doorkijkjes tussen gebouwen door en - letterlijk - door gebouwen heen.

Heel fraai is de foto genomen vanaf een bouwsteiger van een gevelvullende reclame voor een lingeriemerk. Het is alsof de schaars geklede vrouwen met hun rug naar de stad staan en naar de bouwvakkers kijken, in plaats van andersom. Door het enorme transparante doek en de daarop geportretteerde vrouwen heen schemeren de lichtjes en de contouren van de stad.

Dat Nico juist voor een transparante stad heeft gekozen als onderwerp vind ik persoonlijk tamelijk gewaagd aangezien de stad de afgelopen decennia steeds verder dichtslibt. De uiterste grenzen van de stad zijn bereikt en uitbreiding naar buiten toe is niet langer mogelijk. Daarbij zijn ook de spannende rafelranden gesneuveld of staan op de nominatie om binnenkort opgeslokt te worden door de zoveelste kantoormoloch die gebouwd wordt voor leegstand.

De nieuwe stad gaat nu op de meeste plaatsen plompverloren over in het oude land. Dat wordt door Nico treffend geïllustreerd met de foto van die roodbonte koe in een drassig weiland met op de achtergrond de Rembrandt-toren. En met die andere foto van het clubhuis van het Amsterdam Old Course golfcentrum die er al sinds de jaren dertig staat maar op wier achtererf nu stadion Arena opdoemt als een zojuist geland ruimteschip. De stad slibt steeds verder dicht. Kijk naar de nieuwbouw op het Westerdokseiland, vanaf het IJ bekeken rechts van het Centraal Station. De woonblokken zijn met elkaar verweven. Ze lijken over elkaar heen te buitelen, ze verdringen elkaar. Het oogt benauwd, ondanks de aanwezigheid van het IJ bij wijze van voortuin en de grote binnenplaatsen met hippe plantenbakken, die echter door de dichte bebouwing geen sprankje zonlicht krijgen. Na de oorlog werd er gebouwd voor licht, lucht en ruimte. Kom daar nu nog maar eens om. Iedere vierkante meter van de stad moet worden benut in het kader van 'het compacte bouwen'. Illustratief voor die benauwenis is de foto van die grote stenen hond die al jaren op een brug op de Postjesweg staat. Eerst stond hij vrij op de stoep. Bij wijze van spreken klaar om uitgelaten te worden in het Rembrandtpark. Maar sinds kort is de hond opgesloten in een stalen kooi. Hij kijkt treurig, houdt zijn hoofd gebogen; ontsnappen is onmogelijk. Behalve die toenemende verdichting hebben we ten slotte ook nog het fenomeen van de schaalvergroting: de bebouwing in de stad wordt steeds kolossaler. Wanneer je vanaf het IJ links van het Centraal Station kijkt, zie je op de hoek van de Ruyterkade het historische pand waar binnenkort de Chocoladefabriek wordt gevestigd. Het gebouw oogde tot enkele jaren geleden groot en voornaam. Maar nu valt het 19-eeuwse pand volkomen in het niet tussen de enorme bebouwing erachter: het is een onbeduidende dwerg tussen de reuzen geworden. Jammer toch dat Amsterdam er niet voor kiest om de lucht in te gaan. Waarom worden er geen wolkenkrabbers gebouwd met 120 etages woongenot? Dat schept ruimte en scheelt ook nog eens in de grondprijs! Maar goed, dat zal waarschijnlijk nooit gebeuren, dus slibt de stad steeds verder dicht. Nico heeft gelukkig een uitstekend oog voor de ruimte die er nog wel is. Hij prikt met zijn lens letterlijk door al die benauwdheid heen, zodat de stad weer een beetje adem lijkt te halen. Het is jammer voor de mensheid en de Amsterdammers in het bijzonder dat dit pas zijn eerste eigen tentoonstelling is in de dertig jaar dat hij fotografeert. We hopen dat er nog veel exposities volgen.

De permeabele stad.
Joost Zonneveld.

De eerste solotentoonstelling van stadsfotograaf Nico Boink in de kleine galerie WIF! in hartje centrum van Amsterdam laat een subtiel gevoel voor grenzen in de stad zien. Boink laat de grote verscheidenheid zien van barrières in de gebouwde omgeving. Of het nu hekwerken, glazen wanden, grachten of scheidingsmuren, zijn, de manier waarop de fotograaf die in beeld brengt is op te vatten als een spel met grenzen.

Zijn blik op de stad is wat ik een realistisch-poetische blik wil noemen: barrières bestaan in de stad, zijn soms ook wel nodig om de vele mensen die in de stad wonen de nodige privacy en afzondering te gunnen. Door dat realisme is de blik van Boink nooit zuur of veroordelend. Integendeel, bijna. Nico zoekt de schoonheid ervan op. Dat is te zien op een van zijn foto's in WIF! waar een jongen die in het trapportaal van een bovenverdieping van het woonblok waar hij zich bevindt, naar beneden lijkt te dansen. De jongen is zichtbaar omdat de hoek van het gebouw bijna volledig uit glas is opgetrokken. Daardoor lijkt hij niet alleen te dansen, maar ook te zweven. Hij bevindt zich onherroepelijk op een andere hoogte en in een andere gemoedstoestand dan de kijker, die hem via zijn blik en het beeld van Boink toch dichtbij weet te halen. Daardoor heeft zijn werk naast een realistische, ook een duidelijk poetische kant.

Die beeldende poëzie wordt versterkt doordat grenzen in het werk van Boink op hun fundamentele karakter worden aangesproken: ze zijn tegelijkertijd wel en geen grens. Boink speelt een spel met afbakeningen, hij laat de kijker letterlijk door grenzen heen kijken. Het is wat de fotograaf zelf treffend samenvat met de titel van de tentoonstelling: de permeabele stad. Een doorlaatbare stad. Zo zien we in de sfeervolle galerie WIF! het beeld van een grote hond met een hoog knuffelgehalte, die door een lullig bouwhek van de omgeving wordt afgeschermd. De kop van de gebeeldhouwde hond toont nog net niet boven het hekwerk uit het beeldisnogsteedste zien. Je vraagt je als kijker inderdaad af wat in 's hemelsnaam de bedoeling is van dit hekwerk. Nog een voorbeeld: een muur in een nieuwbouwwijk die met grote openingen zicht geeft op de waterpartij en bebouwing aan de andere kant. Wat is hier aan de hand? Is het een muur die mensen moet weerhouden om verder te lopen? Of lijken de uitsparingen in de muur op grote ramen die een venster op de achterliggende wereld moeten bieden? Ook dat kan afstand scheppen, terwijl je er wel doorheen kan kijken. Maar misschien gaan beide verklaringen hier op en heeft Boink de als ambigue ontworpen grens op de gevoelige plaat gezet. Boink lijkt grenzen ter discussie te stellen, maar wie de gehele tentoonstelling bekijkt realiseert zich ook dat de gebouwde omgeving, waar velen van ons zich dagelijks in begeven, zich stevig laat regisseren. Strakke zichtlijnen, afgegrensde privédomeinen en vriendelijk ogende, maar oh zo harde barrières van glas zijn schering en inslag. De vraag dringt zich steeds op waarom in de ene situatie voor de ene, en in de andere situatie voor de andere oplossing is gekozen. Waarom kunnen we soms ongegeneerd naar binnen kijken en waarom is om de hoek besloten het privédomein volledig uit het zicht te laten verdwijnen? Die vragen intrigeren. En dat geldt ook voor de tegenhanger van die geregisseerde werkelijkheid. Die kent namelijk haar zwakke momenten, die evenmin ontbreken in de serie die Boink ons voorschotelt. Het gaat dan om de momenten waarop we de stad verbouwen en we onverwacht zicht krijgen op wat jaren uit beeld is gebleven, zoals bij het zowel kleurrijke als mistroostige beeld van de fat waarvan de voorgevel is geamputeerd. De grens tussen prive en openbaar is daar opgeheven, alsof aan de wereld het teken wordt afgegeven dat het bouwwerk zelf ten dode is opgeschreven. Maar in de ogen van Boink is dit ongetwijfeld veel te serieus, want door zijn camera zijn grenzen nooit definitief. Wie naar de tentoonstelling in WIF! gaat ziet Boink zeggen: het is allemaal maar een spel met die grenzen in de stad: alles is uiteindelijk doorlaatbaar.

De prikkelende vergelijking tussen de stad en ons lichaam.

Nico Boink

De vergelijking tussen de stad en het menselijk lichaam heeft me in het onderzoek geleid naar het verzamelen van beelden in de stad die de 'mate van doordringbaarheid' tonen, en de middelen die daarbij worden toegepast. De serie Permeabele Stad ontstond rondom 2001 toen ik als fotograaf voor NUL20 de stad ging observeren maar nog zonder dat ik toen al met dit begrip in mijn achterhoofd liep. De eerste prikkel voor de serie kreeg ik bij het nemen van de foto 'glazenwasser gezocht'. Ik blijf ervan glimlachen, maar als ik het probeer uit te leggen, dan raak ik verstrikt.

Eerst kwam steeds het woord Transparant bij me op, en op een zeker moment ging ik spelen met het woord Permeabel. Ik kende het begrip semi permeabele wanden uit de biologie les van vroeger. Het zegt iets over de doordringbaarheid van bepaalde stoffen in de celwanden.

Permeabel is een veel speelser begrip dan transparantie. Dat laatste woord is een streefwoord met een

boodschap geworden. Permeabel gaat over de materie zelf en de omgang in toepassingen in de stedelijke omgeving, over de wisselwerking tussen binnen en buiten, over uitdrukkingvormen die wij hebben om mensen naar binnen te lokken of uit te sluiten. Bijzonder aan Nederland is, dat hoor je van buitenlandse gasten steeds, dat je in veel Nederlandse woningen gewoon naar binnen kunt kijken. Ondanks en dankzij ons bestel van overleg en besluitvorming krijgt de stad zijn vormen en zijn (on)toegankelijkheden.

Vooraf in gebieden waar gebouwd en gesloopt wordt komen de begrenzingen soms op een grappige wijze aan het licht, soms omdat ze opgeheven zijn of van tijdelijke aard.

Ik ben blij dat ik met de serie Permeabele Stad mijn eerste foto expositie invul. Het heeft me o.a. gestimuleerd om mijn archief wat permeabeler te maken dan het was. Ik zal met dit thema in mijn achterhoofd altijd willen blijven fotograferen.

Het boek [Grabbelton Amsterdam](#) verschijnt parallel aan de serie Permeabele Stad. Het is een verzameling van uitwerpselen, stoffelijke resten, tekenen van uitingsdrang, gedragsregels, veiligheidskenmerken, voorwerpen van tijdloze schoonheid, maar overwegend zeer vergankelijk; Anne Frank vermomd en onvermomd, noodkreten, scheldwoorden, putdeksels. En een regelmatig terugkerende ontmoeting met het werk van Laser 3.14.

Weemoedige herinneringen heb ik aan de wandelingen die ik vroeger in de vijftiger jaren maakte met mijn vader in de nieuwbouwwijken van Tilburg.

Grote dank wil ik betuigen aan mijn collega's van Nul20, met name Fred van der Molen, voor de vele mooie reportages die ik voor hen kan maken in en rondom Amsterdam. Van een heel andere orde, maar zeker zo groot is mijn dank aan mijn echtgenote Teun Visser, die mij heeft gestimuleerd om mijn foto's in print te doen verschijnen, liever dan het eeuwige getuig naar een beeldscherm.